WOSMUR
World Symposium of Multidisciplinary Research

DÜMAS
Dünya Multidisipliner Araştırmalar Sempozyumu

3. Uluslararası Mersin Sempozyumu

*3. International **Mersin** Symposium*

BİLDİRİ TAM METİNLERİ KİTABI

THE BOOK OF FULL TEXTS, Book 1

KİTAP 1

EDİTÖR
Prof. Dr. Durmuş Ali ARSLAN - Prof. Dr. Bekezhan AKHAN
Prof. Dr. Galib SAYILOV

Editör Yardımcıları
Gülten ARSLAN Hüseyin Fırat KAYIRAN

Mer-Ak
Mersin Akademi Danışmanlık

3. Uluslararası Mersin Sempozyumu
3. International Mersin Symposium

BİLDİRİ TAM METİNLERİ KİTABI

THE BOOK OF FULL TEXTS, Book 1

KİTAP 1

Editör:
Prof. Dr. Durmuş Ali ARSLAN - Prof. Dr. Bekezhan AKHAN
Prof. Dr. Galib SAYILOV

Editör Yardımcısı:
Gülten ARSLAN Hüseyin Fırat KAYIRAN

Kapak Tasarımı: Prof. Dr. D. Ali ARSLAN
Mizanpaj-Ofset Hazırlık: Prof. Dr. D. Ali ARSLAN

© D. Ali ARSLAN - Mer Ak Yayınları
2019 – Mersin

ISBN: 978-605-69875-2-6

D. Ali ARSLAN
Mer-Ak Mersin Akademi Yayınları
Adres: Çiftlikköy Mahallesi, 34. Cadde, Nisa 1 Evleri, No: 35, 6/12,
Yenişehir/MERSİN
Tel: 0532 270 81 45 / 0553 666 06 06

Not: Bölümlerin her türlü idari, akademik ve hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

Önsöz

Çok Değerli Bilim İnsanları, Kıymetli Araştırmacılar ve Değerli Dostlarımız,

Her yıl periyodik olarak, Mersin Üniversitesi ve Mer-Ak Mersin Akademi Danışmanlık iş birliğinde, düzenlenen **sempozyumlarımızın** üçüncüsü, **"3. Uluslararası Mersin Sempozyumu**" ve "**3. Uluslararası Akdeniz Sempozyumu**", **31 Ekim - 2 Kasım 2019** tarihlerinde gerçekleştirildi.

"1. **Uluslararası Mersin Sempozyumu"** ve "1. **Uluslararası Akdeniz Sempozyumu'nu, 1-3 Kasım 2018 tarihlerinde"** ve "2. **Uluslararası Mersin Sempozyumu** ve 2. **Uluslararası Akdeniz Sempozyumu'nu, 23-25 Mayıs 2019 tarihlerinde** Mersin'de, Mersin Üniversitesi ve Mer-Ak Mersin Akademi Danışmanlık iş birliğinde, başarı ile gerçekleştirdik.

Sempozyumlarımızda yurt dışı ve yurt içinden katılan toplam **2000'i aşkın bilim insanı** ve araştırmacı, **1500'e yakkın bildiri** sundu. Başta ülkemizden olmak üzere, yurt dışından da özellikle akraba topluluklardan, Balkanlardan ve dünyanın öteki ülkelerinden (**20'den fazla ülke**) katılan bilim insanı-araştırmacının ortak aklı, emek ve çabalarının sonucunda, toplamda **45 cildi aşan devasa bir akademik külliyat** ortaya çıktı.

İlaveten, yazarlarımızın talepleri üzerine, sempozyum bildirilerinden **10 adet ulusal e-kitap** ve **10 tane de Uluslararası Basılı Kitap** yayınladık. Bu kitaplarımıza şu an, dünyanın dört yanından ulaşabilmektedir:

1. **Akademik Araştırmalar: Sosyal Bilimler 1**
2. **Akademik Araştırmalar: Sosyal Bilimler 2**
3. **Akademik Araştırmalar: Sosyal Bilimler 3**
4. **Akademik Araştırmalar: Sosyal Bilimler 4**
5. **Akademik Araştırmalar: Sosyal Bilimler 5**
6. **Akademik Araştırmalar: Bilim Teknoloji 1**
7. **Akademik Araştırmalar: Sağlık-Toplum-Bilim 1**
8. **Akademik Araştırmalar: Sağlık-Toplum-Bilim 2**
9. **Akademik Araştırmalar: Sağlık-Toplum-Bilim 3**
10. **Akademik Araştırmalar: Sağlık-Toplum-Bilim 4**

Bildiri ve katılımları ile sempozyumlarımıza katkı veren herkese gönülden teşekkür ederiz.

Mer-Ak Mersin Akademi Danışmanlık

Ticari kaygıdan uzak olarak gerçekleştirilen Sempozyumlarımız dünyada ve akraba topluluklarda kabul gören, ilim-irfan ve gönül köprüsüne dönüşmüş bulunmaktadır. Yine aynı ruhla gerçekleştireceğimiz ve etkin bir akademik katılım beklediğimiz "**4. Uluslararası Mersin Sempozyumu"** ve **"4. Uluslararası Akdeniz Sempozyumu", 28 - 30 Mayıs 2020** tarihlerinde, sizlerin katılımları ile gerçekleştirilecektir.

Sağlık ve Tıbbi Bilimler, Sanayi, Sosyal, Beşerî ve İdarî Bilimler, Sosyoloji, Ekonomi ve Ticaret, Eğitim Bilimleri, Fen ve Matematik Bilimleri, Güzel Sanatlar, Hukuk, İlahiyat/Din Bilimleri, Lojistik, Mimarlık Planlama ve Tasarım, Mühendislik, Ormancılık, Spor Bilimleri, Su Ürünleri, Turizm, Tarım, Gıda ve Hayvancılık, Tarih ve Sanat Tarihi, Veterinerlik, Yerbilimleri ve Madencilik" alanlarında, **her konuda** bilimsel araştırma-derleme çalışması ile sempozyumlara katılmak mümkündür.

Bildiri konularının yalnızca Mersin ve Akdeniz ile ilgili olma zorunluluğu yoktur. Bildiriler dijital, matbu, sözlü, görsel-işitsel ortamlarda yayınlanacaktır. Tam metinlerin **ISBN No**'lu **Bildiri Özetleri Kitabında**, **ISBN No**'lu **Bildiri Tam Metinleri Kitabında, Tematik kitaplarda, Akademik dergilerde** yayınlanması planlanmaktadır.

Önceki sempozyumlarımızda olduğu gibi multidisipliner bir bakış açısı ile **31 Ekim - 2 Kasım 2019** tarihlerinde gerçekleştirdiğimiz bilgi şölenlerimizde de, çevreden ekonomiye, sağlıktan nükleer enerjiye, tarımdan sanayiye ve ticarete, güzel sanatlardan tarih ve arkeolojiye, sosyolojik yapıdan spor ve sanata, doğa bilimlerinden mühendisliğe her türlü toplumsal, kültürel, teknik, bilimsel, ekonomik ve çevresel konuların bilimsel bir ortamda tartışılıp, kayıt altına alınmıştır.

28 - 30 Mayıs 2020 tarihlerinde gerçekleştireceğimiz iki ayrı uluslararası sempozyumumuzda: "**4. Uluslararası Mersin Sempozyumu"** ve **"4. Uluslararası Akdeniz Sempozyumu'nda"** da üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşları ile belediyelerimizin yanı sıra, bölgemizin önemli sivil toplum kuruluşlarının da katkı yapması beklenmektedir. Sahip olduğunuz her türlü bilimsel bilgi birikimini, Mersin'in eşsiz tarihsel, doğal, toplumsal ve kültürel ortamında gerçekleştirilecek bilgi şöleninde paylaşabilmek ümidiyle, katkı ve katılımlarınızı bekliyoruz.

Prof. Dr. D. Ali ARSLAN

(Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı)

Mer-Ak Mersin Akademi Danışmanlık

ONUR KURULU / *HONORARY BOARD*

Ali İhsan SU (Mersin Valisi)

Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN (Türk Dil Kurumu Başkanı)

Prof. Dr. Bekezhan A. AKHAN (President of Baishev University - KAZAKİSTAN)

Prof. Dr. Polina FEDOTOVA (President of Dagestan State Pedagogical University - Rektör Mahaçkale Devlet Pedagoji Üniversitesi Dağıstan – Rusya)

Prof. Dr. Olga İvanovna ARTYOMENKO (Rusya)

Prof. Dr. Galib SAYILOV (Azerbaycan Türk Coğrafyası Bilimler Akademiyası)

Nejat KEVSEROĞLU (Türkmeneli Dergisi Başyazarı)

Mer-Ak
Mersin Akademi Danışmanlık

SEMPOZYUM ORTAKLARIMIZ

T.C. Mersin Üniversitesi

T.C. Mersin Valiliği

Türk Dünyası İlimler Akademiyası (Bakü, Azerbaycan)

Dagestan State Pedagogical University (Dağıstan – Rusya)

University of Turkmenistan, Academy of Sciences (Türkmenistan)

Baishev University (Kazakistan)

Mer-Ak Mersin Akademi Danışmanlık

DERGİLER:

1. İNSAN Dünya İnsan Bilimleri Dergisi (HUMAN World Journal of Human Sciences)

2. BENGİ Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi (BENGİ World Journal of Yörük-Türkmen Studies)

3. DÜMAD Dünya Multidisipliner Araştırmalar Dergisi (WOJMUR World Journal of Multidisipliner Research)

4. DÜSTAD Dünya Sağlık ve Tabiat Bilimleri Dergisi (WOJHENS World Journal of Health & Natural Sciences)

Mer-Ak Mersin Akademi Danışmanlık

DAVETLİ ULUSLARARASI KATILIMCILARIMIZ

Prof. Dr. Bekezhan A. AKHAN	**KAZAKİSTAN**
Prof. Dr. Galib SAYILOV	**AZERBAYCAN**
Prof. Dr. Polina Yanovna FEDOTOVA	**DAĞISTAN – RUSYA**
Prof. Dr. Olga İvanovna ARTYOMENKO	**RUSYA**
Prof. Dr. Seyfeddin RIZASOY	**AZERBAYCAN**
Doç. Dr. Zümrüd MANSİMOVA İBRAHİM KIZI	**AZERBAYCAN**
Prof. Dr. Redzeb SKRİJELJ	**MAKEDONYA**
Prof. Dr. Hacıyev Eldar NABİYEVİÇ	**DAĞISTAN – RUSYA**
Assoc. Prof. Dr. Kakajan JANİBEKOV	**TÜRKMENİSTAN**
Aýlar SAPARMYRADOVA	**TÜRKMENİSTAN**
Gülcemal GUMMANOVA	**TÜRKMENİSTAN**
Bekçayeva Myahrijemal KAKYŞEVNA	**TÜRKMENİSTAN**
Gurbangul GUZUCHYEWA	**TÜRKMENİSTAN**
Assoc. Prof. Anzorova Svetlana PETROVNA	**RUSYA**
Prof. Dr. Radik GALILULIN	**Tataristan - Russia**
Assoc. Prof. Muhtar MIROV	**KAZAKİSTAN**
Prof. Dr. Abay DUSENBAYEV	**KAZAKİSTAN**
Prof. Dr. Ramazan GAFAROV	**AZERBAYCAN**
Mehpare RIZAYEVA	**AZERBAYCAN**
Reyhan SAYILOVA	**AZERBAYCAN**
Assoc. Prof. Dr. Selim BEZERAJ	**KOSOVA**
Assoc. Prof. Dr. Aynur KHUZHAKHMETOV	**BAŞKURDİSTAN - RUSYA**
Dr. Ali TOPÇUK	**ALMANYA**
Nejat KEVSEROĞLU	**IRAK**
Hüseyin BEYOĞLU	**IRAK**
İbrahim ALBAYRAK	**İSVİÇRE**
Sarbast MOSLEM	**MACARİSTAN**

Mer-Ak Mersin Akademi Danışmanlık

DÜZENLEME KURULU / *ORGANIZATION COMMITTEE*

Prof. Dr. D. Ali ARSLAN (Sempozyum Genel Koordinatörü - Chairman of Organizing Committee)
Doç. Dr. Mehmet Özgür TÜRKMENOĞLU
Prof. Dr. Bekezhan A. AKHAN
Prof. Dr. Galib SAYILOV
Prof. Dr. Olga İvanovna ARTYOMENKO
Prof. Dr. Polina Yanovna FEDOTOVA
Prof. Dr. Radik GALILULIN
Prof. Dr. Yunus YILDIRIM
Assoc. Prof. Dr. Zümrüd MANSİMOVA
Prof. Dr. Redzeb SKRİJELJ
Prof. Dr. Hacıyev Eldar NABİYEVİÇ
Assoc. Prof. Dr. Kakajan JANİBEKOV
Assoc. Prof. Anzorova Svetlana PETROVNA
Assoc. Prof. Muhtar MIROV
Assoc. Prof. Dr. Selim BEZERAJ
Assoc. Prof. Dr. Aynur KHUZHAKHMETOV
Doç. Dr. Müjdat AVCI
Dr. Öğr. Üyesi İnci KESİLMİŞ
Dr. Ali TOPÇUK
Gülten ARSLAN
Nejat KEVSEROĞLU
Sarbast MOSLEM
Hüseyin Fırat KAYIRAN
Halil ÇAKIR
Melih KESİLMİŞ

Mer-Ak Akademi Danışmanlık

INTERNATIONAL SCIENTIFIC COMMITTEE

	COUNTRY
Prof. Dr. Galib Sayılov	**Azerbaijan**
Prof. Dr. Bekezhan Akhan	**Kazakhstan**
Prof. Dr. Olga İvanovna Artyomenko	**Russia**
Prof. Dr. Polina Yanovna FEDOTOVA	**Dagesstan – Russia**
Assoc. Prof. Dr. Aynur KHUZHAKHMETOV	**Dagesstan – Russia**
Prof. Dr. Ebulfez Amaonoğlu Guliyev	**Azerbaijan**
Prof. Dr. Seyfeddin Rzasoy	**Azerbaijan**
Prof. Dr. Ramazan Qafarov	**Azerbaijan**
Prof. Dr. Rasim Fayaz Oğlu HAŞİMOV	**Azerbaijan**
Prof. Dr. Ardian Muhaj	**Albania**
Prof. Dr. Azamat Akhtyamov	**Bashkortostan**
Prof. Dr. Xin Luo	**China**
Assoc. Prof. Dr. Erkin Arız	**China**
Prof. Dr. Hacıyev Eldar Nabiyeviç	**Dagestan**
Prof. Dr. Polina Yanovna FEDOTOVA	**Dagestan**
Prof. Dr. İbrahim Sirkeci	**England**
Prof. Dr. Emzar Makaradze	**Georgia**
Dr. Ali Topçuk	**Germany**
Assoc. Prof. Hossein Khoshbaten	**İran**
Prof. Dr. Takashi Osawa	**Japan**
Assist. Prof. Dr. Ercan Ömirbayev	**Kazakhstan**
Assoc. Prof. Roza Zh. Kurmankulova	**Kazakhstan**
Assoc. Prof. Muhtar Mırov	**Kazakhstan**
Anara A. Karagulova	**Kazakhstan**
Prof. Dr. Eshiev Asylbek	**Kirghizstan**
Prof. Dr. Kadırali Konkobayev	**Kirghizstan**
Assist. Prof. Dr. Nurdin Useyev	**Kirghizstan**
Assoc. Prof. Dr. Ergin Jable	**Kosovo**
Assoc. Prof. Dr. Selim Bezeraj	**Kosovo**

Mer-Ak Mersin Akademi Danışmanlık

Prof. Dr. Numan Aruç	**Macedonia**
Prof. Dr. Luvsandorj Bold	**Mongolia**
Assoc. Prof. Tahseeen FATIMA	**Pakistan**
Prof. Dr. Samila Kurdamiyeva	**Russia**
Prof. Dr. Olga İvanovna ARTYOMENKO	**Russia**
Assoc. Prof. Anzorova Svetlana Petrovna	**Russia**
Prof. Dr. Redzeb Skrijelj	**Serbia**
Prof. Dr. Mingazova Leyla İhsan Kızı	**Tatarstan**
Prof. Dr. Radik GALIULLIN	**Tatarstan - Russia**
Aizat MAKHMUTOV	**Tatarstan - Russia**
Assoc. Prof. Dr. Kakajan Janibekov	**Turkmenistan**
Prof. Dr. Yampol'skii Alexander Leonidovich	**Ukraine**
Prof. Dr. Glenn Muschert	**United States of America**

Mer-Ak
Mersin Akademi Danışmanlık

BİLİM KURULU - SCIENTIFIC COMMITTEE

	COUNTRY
Prof. Dr. Galib SAYILOV	**Azerbaijan**
Prof. Dr. Ebulfez Amaonoğlu GULİYEV	**Azerbaijan**
Prof. Dr. Seyfeddin RZASOY	**Azerbaijan**
Prof. Dr. Ramazan QAFAROV	**Azerbaijan**
Assoc. Prof. Dr. Zümrüd MANSİMOVA	**Azerbaijan**
Assoc. Prof. Dr. Könül HACIYEVA	**Azerbaijan**
Prof. Dr. Azamat AKHTYAMOV	**Bashkortostan**
Assoc. Prof. Dr. Aynur KHUZHAKHMETOV	**Bashkortostan**
Assoc. Prof. Dr. Rif AXMADİEV	**Bashkortostan**
Prof. Dr. Xin LUO	**China**
Assoc. Prof. Dr. Erkin ARIZ	**China**
Prof. Dr. Hacıyev Eldar NABİYEVİÇ	**Dagestan**
Prof. Dr. İbrahim SİRKECİ	**England**
Prof. Dr. Emzar MAKARADZE	**Georgia**
Dr. Ali TOPÇUK	**Germany**
Sarbast MOSLEM	**Hungary**
Dr. Muhammed KERKÜKLÜ	**Iraq**
Nejat KEVSEROĞLU	**Iraq**
Assoc. Prof. Hossein KHOSHBATEN	**İran**
Prof. Dr. Takashi OSAWA	**Japan**
Prof. Dr. Bekezhan AKHAN	**Kazakhstan**
Assoc. Prof. Roza Zh. Kurmankulova	**Kazakhstan**
Assoc. Prof. Muhtar MIROV	**Kazakhstan**
Anara A. KARAGULOVA	**Kazakhstan**
Assist. Prof. Dr. Ercan ÖMİRBAYEV	**Kazakhstan**
Prof. Dr. Eshiev ASYLBEK	**Kirghizstan**
Prof. Dr. Kadırali KONKOBAYEV	**Kirghizstan**
Assist. Prof. Dr. Nurdin USEYEV	**Kirghizstan**
Assoc. Prof. Dr. Ergin JABLE	**Kosovo**

Mer-Ak Mersin Akademi Danışmanlık

Assoc. Prof. Dr. Selim BEZERAJ	**Kosovo**
Prof. Dr. Numan ARUÇ	**Macedonia**
Prof. Dr. Luvsandorj BOLD	**Mongolia**
Prof. Dr. Samila KURDAMİYEVA	**Russia**
Assoc. Prof. Anzorova Svetlana PETROVNA	**Russia**
Prof. Dr. Radik GALILULIN	**Tataristan - Russia**
Prof. Dr. Redzeb SKRİJELJ	**Serbia**
İbrahim ALBAYRAK	**Switzerland**
Prof. Dr. Mingazova Leyla İhsan KIZI	**Tatarstan**
Assoc. Prof. Dr. Guzaliya KHAZİYEVA	**Tatarstan**
Assoc. Prof. Dr. Kakajan JANİBEKOV	**Turkmenistan**
Prof. Dr. Yampol'skii Alexander LEONİDOVİCH	**Ukraine**
Prof. Dr. Glenn MUSCHERT	**United States of America**
Doç. Dr. Müjdat AVCI	**Türkiye**
Prof. Dr. D. Ali ARSLAN	**Türkiye**
Prof. Dr. Hasan BAHAR	**Türkiye**
Prof. Dr. Salim CÖHÇE	**Türkiye**
Prof. Dr. Ali ÇAĞLAR	**Türkiye**
Dr. Öğr. Demet Öztürk ÇELİK	**Türkiye**
Prof. Dr. Ahmet DAĞTEKİN	**Türkiye**
Prof. Dr. Mustafa Musa DİRLİK	**Türkiye**
Prof. Dr. Gülfem ERGÜN	**Türkiye**
Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN	**Türkiye**
Prof. Dr. Gülten Eren GÜMÜŞTEKİN	**Türkiye**
Prof. Dr. Ebru KAFKAS	**Türkiye**
Prof. Dr. Salih KAFKAS	**Türkiye**
Dr. Öğr. Üyesi İnci KESİLMİŞ	**Türkiye**
Prof. Dr. Faruk KOCACIK	**Türkiye**
Prof. Dr. Suat KOLUKIRIK	**Türkiye**
Prof. Dr. Ahmet Hakan ÖZTÜRK	**Türkiye**
Prof. Dr. Günşah ŞAHİN	**Türkiye**

Mer-Ak
Mersin Akademik Danışmanlık

Prof. Dr. Bekir ŞİŞMAN	**Türkiye**
Doç. Dr. Turhan TOROS	**Türkiye**
Prof. Dr. Hayati TÜFEKÇİOĞLU	**Türkiye**
Doç. Dr. Mehmet Özgür TÜRKMENOĞLU	**Türkiye**
Prof. Dr. Asım YAPICI	**Türkiye**
Prof. Dr. Yunus YILDIRIM	**Türkiye**
Doç. Dr. İrfan YILDIRIM	**Türkiye**

Mer-Ak
Mersin Akademi Danışmanlık

DANIŞMA VE HAKEM KURULU – ADVISERY BOARD

Soy isim	İsim
AÇIKALIN	Doç. Dr. Neriman
AKÖZ	Prof. Dr. Alaattin
AKKOL	Dr. Öğr. Üyesi Mümtaz Levent
ALBAYRAK	Dr. Öğr. Üyesi Mustafa
ALBUZ	Prof. Dr. Aytekin
ALGÜL	Prof. Dr. Öztekin
ALTAN	Prof. Dr. Cemal
ARSLAN	Gülten
ARSLAN	Prof. Dr. D. Ali
ATEŞ	Prof. İsmail
ATILGAN	Doç. Dr. Kalender Özcan
ATTAR	Dr. Öğr. Üyesi Günnur Ertong
AVCI	Doç. Dr. Müjdat
AYDIN	Prof. Dr. Mustafa
AZMAN	Prof. Dr. Ayşe
BABAHAN	Dr. Öğr. Üyesi Ali
BAHADIR	Doç. Dr. Ziynet
BAHAR	Prof. Dr. Hasan
BAL	Prof. Dr. Hüseyin
BİRKÖK	Doç. Dr. Cüneyt
BOZYER	Dr. Öğretim Üyesi Ünal
BULDUM	Dr. Öğretim Üyesi Berat Barış
CİRHİNLİOĞLU	Prof. Dr. Zafer
COŞKUN	Doç. Dr. İbrahim
CÖHÇE	Prof. Dr. Salim
ÇAĞLAR	Prof. Dr. Ali
ÇELİK	Prof. Dr. Emine Babaoğlan
ÇELİK	Dr. Öğr. Üyesi Ejder
DAĞTEKİN	Prof. Dr. Ahmet

Mer-Ak Mersin Akademi Danışmanlık

DAĞADUR	**Prof. Dr. İlhan**
DEĞİRMEN	**Prof. Dr. Süleyman**
DEMİR	**Doç. Dr. Alpaslan**
DEMİR	**Dr. Öğr. Üyesi Bünyamin**
DEMİRCİ	**Doç. Dr. Nevzat**
DİRLİK	**Prof. Dr. Mustafa Musa**
DOKAK	**Prof. Hüsnü**
DÖNMEZ	**Prof. Dr. Süleyman**
DUMAN BAY	**Doç. Dr. Betül**
ERDEM	**Prof. Dr. Cumhur**
ERDEM	**Dr. Öğr. Üyesi Meziyet Sema**
ERDOĞAN	**Prof. Dr. Türkan**
ERGENE	**Prof. Dr. Serap**
ERGÜN	**Prof. Dr. Gülfem**
ERJEM	**Prof. Dr. Yaşar**
ERKUL	**Prof. Dr. Hüseyin**
ERTAN	**Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin**
GENÇ	**Prof. Dr. Salih Zeki**
GÖKÇE	**Doç. Dr. Mustafa**
GÖKHAN	**Prof. Dr. İlyas**
GÜLBEYAZ	**Doç. Kürşad**
GÜLSEVİN	**Prof. Dr. Gürer**
GÜMÜŞTEKİN	**Prof. Dr. Gülten Eren**
GÜZEL	**Prof. Dr. Abdurrahman**
IŞIK	**Dr. Öğr. Üyesi Meryem Türkan**
KAÇMAZOĞLU	**Prof. Dr. Hacı Bayram**
KAFKAS	**Prof. Dr. Ebru**
KAFKAS	**Prof. Dr. Salih**
KARA	**Prof. Dr. İlker Fatih**
KARATAŞ	**Doç. Dr. Mehmet**
KESİLMİŞ	**Dr. Öğr. Üyesi İnci**

Mer-Ak
Mersin Akademik Danışmanlık

KESİLMİŞ	**Melih**
KURT	**Prof. Dr. Şener**
KOLUKIRIK	**Prof. Dr. Suat**
KOCA	**Prof. Dr. Emine**
KOCACIK	**Prof. Dr. Faruk**
KÖSE	**Prof. Dr. Osman**
KÖZLEME	**Doç. Dr. Arif Olgun**
KUMBUR	**Prof. Dr. Halil**
MAZLUM	**Doç. Dr. Ahmet**
MEŞE	**Doç. Dr. İlknur**
MEŞE	**Ertuğrul**
MUMYAKMAZ	**Doç. Dr. Alper**
PINAR	**Öğr. Gör. Kasım**
POLAT	**Doç. Dr. Ferihan**
REŞİDOĞLU	**Prof. Dr. Hanlar**
ODABAŞ	**Dr. Öğretim Üyesi Sevim**
ÖMÜRGÖNÜLŞEN	**Prof. Dr. Uğur**
ÖTGÜN	**Prof. Cebrail**
ÖZBOLAT	**Doç. Dr. Abdullah**
ÖZDEMİR	**Prof. Dr. Soner Mehmet**
ÖZEN	**Prof. Dr. Recep**
ÖZTÜRK	**Prof. Dr. Ahmet Hakan**
ÖZYURT	**Prof. Dr. Mustafa**
SAĞIR	**Doç. Dr. Adem**
SALMAN	**Dr. Öğr. Üyesi**
SAYAR	**Prof. Dr. Sedat**
SAYINCI	**Doç. Dr. Bahadır**
ŞAHİN	**Prof. Dr. Günşah**
ŞİŞMAN	**Prof. Dr. Bekir**
TAŞ	**Prof. Dr. Kenan Ziya**
TOPAKKAYA	**Prof. Arslan**

MerAk Mersin Akademi Danışmanlık

TOPSES	**Doç. Dr. Devrim**
TUNCER	**Prof. Dr. Barbaros**
TÜFEKÇİOĞLU	**Prof. Dr. Hayati**
TÜRKMENOĞLU	**Doç. Dr. Mehmet Özgür**
ULUOCAK	**Prof. Dr. Şeref**
USLU	**Doç. Dr. Fatih**
UYGUN	**Doç. Dr. Kalender**
UYSAL	**Doç. Dr. Arzu**
UYSAL	**Doç. Dr. Yücel**
ÜNAL	**Dr. Öğr. Üyesi Recep**
ÜREDİ	**Doç. Dr. Lütfi**
ÜZEL	**Asiye**
VURAL	**Prof. Dr. Feyzan Göher**
WAKAMATSU	**Doç. Dr. Hirokhi**
YAPALAK	**Dr. Öğr. Üyesi Suat**
YAPICI	**Prof. Dr. Asım**
YAVAŞOĞLU	**Dr. Öğr. Üyesi Ahu Sumbas**
YETGİN	**Doç. Dr. Zeki**
YILDIRIM	**Prof. Dr. Yunus**
YILDIRIM	**Doç. Dr. Murat**
YILDIRIM	**Doç. Dr. İrfan**
YILDIZ	**Prof. Dr. Mete**
YILDIZ	**Dr. Öğretim Üyesi Ali**
YILMAZ	**Doç. Dr. Mualla**
YOLDAŞ	**Prof. Dr. Yunus**
YOLDAŞ	**Doç. Dr. Özlem BECERİK**
YORULMAZ	**Prof. Dr. Şerife**
YÖRÜK	**Prof. Dr. Doğan**
YÜRÜDÜR	**Prof. Dr. Eren**

Mer-Ak Mersin Akademi Danışmanlık

3. ULUSLARARASI AKDENİZ SEMPOZYUMU

3. International Mediterranean Symposium

(31 Ekim - 2 Kasım 2019 - October 31 – November 2, 2019**)**

SEMPOZYUM PROGRAMI / *SYMPOSIUM PROGRAM*

31 Ekim 2019

8:30	**KAYIT**
9:00	**AÇILIŞ – PROTOKOL KONUŞMALARI**
10:00	**AÇILIŞ OTURUMLARI**
12:00 – 13:00	**ÖĞLE ARASI**

3. ULUSLARARASI MERSİN SEMPOZYUMU AÇILIŞ OTURUMU:	
Bekezhan AKHAN (Kazakistan)	**Mehmet Ali KİRMAN (Türkiye)**
Galib SAYILOV (Azerbaycan)	**Selim BEZERAJ (Kosova)**
Olga ARTEMENKO (Rusya)	**Eldar HACİYEV (Dağıstan)**
Necat KEVSEROĞLU (Irak)	**Kakajan JANBEKOV(Türkmenistan)**
Ali TOPÇUK (Almanya)	**Radık GALİULLİN (Tataristan)**
Moslem SARBAST (Macaristan)	**Gülcemal GUMMANOVA (Türkmenistan)**
	Ashar AWAN (Pakistan)

Mer-Ak Mersin Akademi Danışmanlık

SALONLAR:
MERSİN – ADANA – HATAY – ANTALYA – KAHRAMANMARAŞ

Sempozyum Mekânı: Olbios Marina Resort Hotel, Mersin.

E-posta: mersinsempozyumu@gmail.com

Sempozyum Web Adresi:
https://mersinsempozyumu.mersinakademi.com.tr/

GENEL PROGRAM

31 Ekim 2019	1 Kasım 2019	2 Kasım 2019
1. Oturum **31 Ekim 2019 / 13:00-14:30**	**5. Oturum** **1 Kasım 2019 / 8:30-10:00**	**11. Oturum** **2 Kasım 2019 / 8:30-10:00**
2. Oturum **31 Ekim 2019 / 14:45-16:15**	**6. Oturum** **1 Kasım 2019 / 10:15-11:45**	**12. Oturum** **2 Kasım 2019 / 10:15-11:45**
3. Oturum **31 Ekim 2019 / 16:30-18:00**	ÖĞLE ARASI: 12:00 – 13:00	ÖĞLE ARASI: 12:00 – 13:00
4. Oturum **31 Ekim 2019 / 18:00-19:30**	**7. Oturum** **1 Kasım 2019 / 13:00-14:30**	**13. Oturum** **2 Kasım 2019 / 13:00-14:30**
	8. Oturum **1 Kasım 2019 / 14:45-16:15**	**14. Oturum** **2 Kasım 2019 / 14:45-16:15**
	9. Oturum **1 Kasım 2019 / 16:30-18:00**	**15. Oturum** **2 Kasım 2019 / 16:30-18:00**
	10. Oturum **1 Kasım 2019 / 18:00-19:30**	**16. Oturum** **2 Kasım 2019 / 18:00-19:30**

SALONLAR:
MERSİN – ADANA – HATAY – ANTALYA - KAHRAMANMARAŞ

Mer-Ak
Mersin Akademi Danışmanlık

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ	**2**
ULUSLARARASI DAVETLİ KATILIMCILAR	**6**
BİLİM KURULU	**10**
SEMPOZYUM PROGRAMI	**17**
İÇİNDEKİLER	**19**
EFFECTS OF FLOWERİNG TYPES AND FLOWER STRUCTURES ON POLLEN PRODUCTİON AND FRUİT SET RATİO İN INTERDONATO LEMON CULTİVAR	**21**
ŞENAY KARABIYIK-SİNAN ETİ	
KAVUN BİTKİSİNİN TUZLU KOŞULLARDA BÜYÜMESİ ÜZERİNE DAYANIKLI ANAÇ VE AŞILAMANIN ETKİLERİ	**33**
BORAN İKİZ-SELCEN AVCU-H. YILDIZ DAŞGAN	
SARIMSAK YETİŞTİRİCİLİĞİNDE ORGANO-MİNERAL GÜBRELERİN VERİM VE BAZI DİŞ ÖZELLİKLERİ ÜZERİNE ETKİLERİ	**49**
BORAN İKİ- H. YILDIZ DAŞGAN	
DETERMİNATION OF AROMA COMPOUNDS OF THREE DIFFERENT PISTACHIO VARIETIES USING HS/GC/MS TECHNIQUES	**62**
GÖZDE NOGAY-ŞULE HİLAL ATTAR-İPEK ÜRÜN-LEYLA NUREFŞAN GÜNDÜZ-EBRU KAFKAS-SALİH KAFKAS1	
DOMATESTE KURAKLIK STRESİNİN MEYVE KALSİYUM İÇERİĞİNE ETKİSİ	**69**
SULTAN DERE-H.YILDIZ DAŞGAN	
SÜRDÜRÜLEBİRLİK RAPORLAMASINDA MUHASEBENİN ROLÜ	**83**
MEHMET ÜNSAL MEMİŞ	
ELMA POSASINDAN PEKTİN ELDE EDİLMESİ	**92**
ZERRİN TAŞKIN	
KARIYER KARARSIZLIĞINI ETKILEYEN FAKTÖRLERIN BELIRLENMESINE YÖNELIK LISANSÜSTÜ ÖĞRENCILER ÜZERINE NITEL BIR ARAŞTIRMA	**116**
GÜLTEN GÜMÜŞTEKİN- MERVE GÖZDE DURMAZ	
NOBILITY IN THE BRITISH LINGUOCULTURE: ARISTOCRACY, RANK VS. MORALS	**137**
GULZHANA KUZEMBAYEVA- MUKHTAR ORYNBASSARULY MIROV	
SAĞLIK KURUMLARI YÖNETİCİLERİNDE ZAMAN YÖNETİMİNE ETKİ EDEN FAKTÖRLER	**153**
EMİNE BANU ELBİSTAN -MUSTAFA KEMAL KÜLEKCİ	
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜNDE OKUYAN ÖĞRENCİLERİN MESLEĞE BAKIŞ AÇILARI	**169**
EMİNE YILMAZ BOLAT	
SULTAN BEKİROĞLU ÖZTÜRK-HAKTAN ELBİR	
MEVLÂNÂ'DA TANRI'NIN SÜBÛTÎ SIFATLARI	**179**
TUNA TUNAGÖZ	
RİSK TOPLUMU VE YENİ TERÖR (SOSYOLOJİK TEORİYE DOĞRU)	**194**
MİNE BOLATLI	

NEW HYBRID MODEL PROPOSAL FOR REAL ESTATE VALUATION ESTIMATION MODELING: KONYA CASE	**223**
ALİ UTKU AKAR-ŞÜKRAN YALPIR-SÜLEYMAN ŞİŞMAN	
TÜRKİYE'DEKİ İŞ KAZALARININ ANALİZİ VE AVRUPA'DAKİ DURUM İLE KARŞILAŞTIRILMASI	**236**
İREM ERSÖZ KAYA-İLKNUR SİMGE ÜNAL	
DİN VE FITRAT OLUMLU İLİŞKİSİ	**264**
MUSTAFA ÜNVERDİ	
İSLAM'DA MÜSAMAHA VE TEKFİR -GAZALİ ÖRNEĞİ-	**273**
MUSTAFA ÜNVERDİ	
LACK OF ASSOCIATION BETWEEN IL1RN POLYMORPHISM AND SUBACUTE SCLEROSİNG PANENCEPHALITIS	**288**
GÜNEŞ ÇAKMAK GENÇ-ZUHAL MERT ALTINTAŞ-AHMET DURSUN-İBRAHİM ETEM PİŞKİN-MUSTAFA ÇALIK-AYÇA KOCAAĞA-SEVİM KARAKAŞ ÇELİK*	
MEFV GENE MUTATİON FREQUENCY IN MERSİN PROVİNCE	**298**
ZUHAL ALTINTAŞ-NAZAN ERAS	
COBB-DOUGLAS HYBRİD MODEL APPLİCATİON FOR ESTİMATİON OF REAL ESTATE VALUE	**308**
SÜLEYMAN ŞİŞMAN-ŞÜKRAN YALPIR-ALİ UTKU AKAR	
1982 İLE 2018 İLKÖĞRETİM (4-8. SINIFLAR) DİN ÖĞRETİMİ PROGRAMLARININ AMAÇLAR AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI	**323**
TUĞRUL YÜRÜK	
TÜRKİYE'DE TARIMSAL MÜCADELE İLAÇLARININ KULLANIMININ DEĞERLENDİRİLMESİ: ADANA İLİ ÖRNEĞİ	**334**
ELİF ŞEYMA DEMİR-NERMİN MERVE YALÇINKAYA-NURİYE SAY	
GEZGİN SATICI PROBLEMİ İÇİN ÖZELLEŞTİRİLMİŞ HİBRİT GENETİK ALGORİTMA ÖNERİSİ	**353**
OSMAN PALA	
HİBRİT GENETİK ALGORİTMA İLE KÜME KAPSAMA PROBLEMİNE ÇÖZÜM ÖNERİSİ	**362**
OSMAN PALA	
ELMA FİDANI YETİŞTİRİCİLİĞİNDE BİTKİ PARAZİTİ NEMATODLARIN ETKİLERİ	**370**
ADEM ÖZARSLANDAN	
MUZ BİTKİSİNİN KÖK DAĞILIMI VE NEMATODE MÜCADELESİ	**376**
ADEM ÖZARSLANDAN	
EGZERSİZ VE KANSER	**385**
GÜL ÇAT-İRFAN YILDIRIM	
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN YAŞAM KALİTELERİ İLE YEME DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ	**396**
GÜL ÇAT-GİZEM AKARSU-NASUH EVRİM ACAR-İRFAN YILDIRIM	
AĞAÇ ve ORMAN İÇİN TOPLAM EKONOMİK DEĞERİN ÖNEMİ	**409**
SULTAN BEKİROĞLU ÖZTÜRK	

KARİYER KARARSIZLIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİLER ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Prof. Dr. Gülten GÜMÜŞTEKİN[13]

Dr. Öğr. Merve Gözde DURMAZ[14]

ÖZET

Günümüzde, yaşamın büyük bir bölümünü oluşturacak olan meslek hayatının belirlenmesi aşaması, kariyer kararı olarak nitelendirilir. Kariyer, bireyin hayatının şekillenmesine yardımcı olan ve gelecekte izleyebileceği yola ışık tutan önemli bir kavramdır. Karar verme ise, karşılaşılan durumlar, olaylar ve davranışlara yönelik bireysel yargılar olarak değerlendirilmektedir. Kariyer kararı alma bireylerin genç yaşlarda üstlenmesi gereken bir sorumluluktur. Bireyler üstlerine düşen sorumluluğu en iyi şekilde yerine getirmek için çaba göstermektedirler. Günümüzde genç bireyler kariyer kararı vermeye yönelik çeşitli zorluklar yaşayabilmektedir. Kariyer kararsızlığı literatürde mesleki psikoloji ve kariyer danışmanlığı çerçevesinde incelenmektedir. Kariyer kararsızlığı bireyin eğitimsel, mesleki ve kariyer ile ilgili yaşadığı kararsızlık durumu olarak tanımlanabilmektedir (Xu, 2019: 1). Kariyer kararsızlığı kariyer psikologlarının üzerinde çalıştığı, bireyler için endişe kaynağı olan durumdur. İlk çalışmalarda öğrencilerin kariyer kararı verme sorununa odaklanmış olan kariyer kararsızlığı, günümüzde bireylerin yaşamları boyunca kariyer kararlarını gözden geçirmelerini gerektiren bir durum olarak gözlemlenmektedir (Osipow, 1999: 147). Kariyer kararı verme sürecinin karmaşasından dolayı birçok birey karar verme sürecinde veya öncesinde çeşitli güçlüklerle karşılaşmaktadır. Yaşadıkları bu zorluklar bireyleri olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Kariyer kararı verme konusunda zorlukların belirlenmesi bireylere yardım etmenin ilk adımıdır. Bununla birlikte mesleki seçim

[13]Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, ggumustekin@comu.edu.tr

[14] Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Uluslararası İşletmecilik Doktora Öğrencisi, mervegozdedurmaz@gmail.com

yapma ve eğitim seçeneği belirleme sürecinde olan yetişikinler için büyük bir öneme sahiptir (Babarovic ve Sverko, 2018: 2). Bu nedenle kariyer kararsızlığını etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörlere ilişkin çözüm önerilerinin sıralanması önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, lisansüstü öğrencilerin kariyer kararsızlığını etkileyen faktörlerin belirlenmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı kapsamında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü içinde yer alan programlardan Siyasal Bilgiler Fakültesi İşletme Anabilim Dalı'na bağlı programlardaki lisansüstü ve doktora öğrencileri örneklem kapsamına alınmıştır. Veriler mülakat tekniği kullanılarak, yarı yapılandırılmış soru formuyla elde edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde MAXQDA programından ve içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kariyer, karar verme, kariyer kararsızlığı, nitel araştırma

A Qualitative Research on Graduate Students to Identify Factors Affecting Career Indecision

Mer-Ak
Mersin Akademi Danışmanlık

Abstract

Nowadays, the stage of determining the professional life which will constitute a large part of life is defined as career decision. Career is an important concept that helps shape an individual's life and sheds light on the path it can follow in the future. Decision making is considered as individual judgments about the situations, events and behaviors encountered. Career decision-making is a responsibility that individuals must take at a young age. Individuals strive to fulfill their responsibilities in the best way. Nowadays, young people face various difficulties in making careers decisions. Career indecision is examined in the literature within the framework of professional psychology and career counseling. Career indecision can be defined as an indecisive situation experienced by an individual in educational, professional and career (Xu, 2019: 1). Career indecision is a condition in which career psychologists are working, which is a source of concern for individuals. In the first studies, career instability focused on students' career decision making problem is seen as a situation that requires individuals to review their career decisions throughout their lives (Osipow, 1999: 147). Because of the complexity of the

career decision-making process, many individuals face various difficulties before or during the decision-making process. These difficulties may affect individuals negatively. Identifying challenges in making a career decision is the first step in helping individuals. However, it is of great importance for adults who are in the process of making professional choices and choosing educational options (Babarovic ve Sverko, 2018: 2). For this reason, it is important to identify the factors affecting career instability and to list the solutions for these factors. In this respect, determining the factors that affect career instability of graduate students is the aim of the study. The sample composed of graduate and post graduate students who were educated in Business Administration programme inside of the Social Sciences Institue of Canakkale Onsekiz Mart University. The data were obtained by semi-structured questionnaire using interview technique. MAXQDA program and content analysis method were used to evaluate the data.

Key Words: Career, decision-making, career indecision, qualitative research

1. Giriş

Kariyer kararı verme, edinilen bilgiyi eyleme geçirme ve alternatiflerin gerçek anlamda seçimi olarak ifade edilebilmektedir. Karar verme; önceliklere karar verme, sınıf tercihi yapma, karar verme becerilerini geliştirme, tercihleri uygulama için planlar yapma özellikleri çerçevesinde toplanmaktadır (Esbroeck vd. 2005: 10). Kariyer kararsızlığı ise; bireysel beceri ve yetenekler, kariyer tercihleri, kişisel beklentiler, belirsizlik durumları ve taviz verebilme hali olmak üzere çeşitli faktörleri içermektedir (Fabio vd. 2013: 42).

Kronik kararsızlık; kariyer kararı verme konusunda yüksek seviyede kaygı yaşama, genel kararsızlık hali, kariyer konusunda bilgi ihtiyacı, kişisel bilgi birikimi ihtiyacı başlıkları altında incelenmektedir (Guay vd. 2006: 236). Fuqua ve Hartman (1983) kariyer kararsızlığını 3 başlıkta değerlendirmektedir. Bunlardan ilki gelişimsel özellikler nedeniyle yaşanan kararsızlık durumu, bireyin benlik algılamasıyla birlikte kariyer alternatiflerinin belirlenmesinin sağlanmasıdır. Bununla birlikte kararsızlık, karar verme sırasında destek sağlanmasıyla ortadan kaldırılmaktadır. İkinci olarak şiddetli durumsal kararsızlık, bireyin çevresel stres faktörlerine verdiği etkisiz tepkiler sonucunda gözlemlenmektedir. Son olarak süreklilik gösteren kararsızlık halinde ise, psikolojik bozukluk söz konusudur. Kariyer gelişimini etkili şekilde tamamlayamamış bireylerde süreklilik gösteren kararsızlık görülebilmektedir (Yiğit, 2018: 30).

Mer-Ak Mersin Akademi Danışmanlık

Genç bireyler, kariyer kararı almada zorlanmaktadır. Bireyler, kariyer yoluna çıkmadan önce birçok kararsızlığa sebep olabilecek deneyim yaşayabilmektedir. Bu kararsızlıkta etkili olan faktörler ise; mevcut kariyer ve eğitim seçeneklerinin çeşitli olması durumudur. Bununla birlikte bireyin ihtiyaçlarına, değerlerine ve amaçlarına uygun olabilecek kariyer seçeneklerine nasıl ulaşabileceği konuları da belirsiz olabilir (Creed vd. 2006: 48). Yüksek seviyede kararsızlık yaşayan bireyler; farklı alternatifler arasında seçim yapmada zorluk yaşamaktadırlar. Kararsız bireyler, etkili karar verme staratejilerini kullanmada zorlanabilirler. Kararsızlık yaşayan bireyler, karar verme aşamasında yoğun bir bilişsel çaba sarf etmektedirler. Aynı zamanda belirsiz durumlarda kendilerini daha fazla tehdit altında hissetmektedirler. Bununla birlikte kararsız bireylerin, aldıkları kararları erteleme ihtimalleri de oldukça yüksektir (Fabio vd. 2013: 43-44). Literatürdeki değerlendirmelerden yola çıkarak lisansüstü öğrencilerin çoğunlukla karşılaştıkları durumlardan biri olan kariyer kararsızlığının kavramsal tanımlamasının yapılması, kariyer kararsızlığına neden olan faktörlerin belirlenmesi ve kararsızlık durumunun çözümüne yönelik önerilerin getirilmesi, önem taşımaktadır. Bu değerlendirmeler ışığında çalışmada temel amaç lisansüstü öğrencilerin kariyer kararsızlığını etkileyen faktörlerin incelenmesidir.

Mer-Ak
Mersin Akademi Danışmanlık

2. Kavramsal Çerçeve

2.1. Kariyer Kararı

Kariyer seçimi yapmak yaşam boyu bir perspektif içermektedir. Kariyer kararı vermek bireyin yalnızca okul dönemi bittikten sonra ilk meslek seçimi ile sınırlandırılmamaktadır. Bununla birlikte yaşamı boyunca süreklilik gösteren bir durumdur ve meslek seçimi sonrasında gerekli planlar yapılmasını da etkileyen bir süreçtir (Xu, 2019: 1-2). Bandura (1986) sosyal bilişsel teorisi, kariyer öz-yeterliliğine vurgu yapmaktadır. Sosyal bilişsel kariyer teorisi, çeşitli bireysel ve çevresel faktörlerin bireylerin öz-yeterliliğini etkilediğini, bireyin beklentilerini karşılmak için önemli olan öğrenim deneyimlerinin desteklenmesi gerektiğini belirtmektedir (Choi, 2012: 444). Super (1981) kariyer gelişimini 3 yaklaşımda ele almıştır. Bunlar; bireylerin yeteneklerine uygun mesleklere odaklanması, mesleğe uygun gelişimsel sürecin izlenmesi ve son olarak kariyer kararı verme sürecinin tamamlanmasıdır (Yaman, 2014: 33).

Hotchkiss ve Borow (1996) sosyal, ekonomik, kültürel ve aile faktörlerinin bireyin kariyer gelişimine katkı sağlayabileceği gibi çeşitli yönlerden engelleri olabileceğini belirtmektedir. Özellikle; işgücü piyasasının yapısı, ırk ve cinsiyet etkileri, eğitimin rolü ve ailenin sosyo-ekonomik durumu önem taşımaktadır (Chen, C.P. 2005: 252). John Holland (1966-1997) tarafından geliştirilen özellik ve faktör teorisi kariyer seçimi ile ilgili önemli teorilerden biridir. Holland'ın Kariyer Tipolojisine göre kariyer kararı verme bireyin kişilik özellikleri ile ilişkilidir. Yapılan çalışmalarda bireylerin kişisel özellikleri ve çalışma ortamları analiz edilerek altı tipoloji sıralanmıştır. Bu altı tipoloji; gerçekçi, araştırmacı, geleneksel, sanatsal, sosyal ve girişimci olarak değerlendirilmektedir. Kariyer tipolojilerine göre, bireylerin kişisel özelliklerine uygun çalışma ortamlarında bulunma eğilimi göstermeleri durumunda kariyer yollarının da sabit kalabileceği düşünülmektedir (Yaman, 2014: 34).

Kariyer danışmanları, kariyer kararsızlığı yaşayan bireylere kariyerlerin ilk adımı olan karar verme aşamasında yardımcı olmaktadırlar. Kariyer kararı verme eğitim yolunu belirleme ve meslek seçimi aşamalarında olan genç bireyler için oldukça önemli bir konudur. Kariyer kararı verme sürecinin karmaşık olması genç bireylerin karar verme sürecinde veya öncesinde güçlükler yaşamlarına neden olmaktadır. Kariyer kararı vermedeki zorlukların gerekli şekilde üstesinden gelinemediği durumlarda kişinin karar vermesi zorlaşmakta ve bireyin kendisine uygun kariyeri seçmesini engellemektedir (Babarovic ve Sverko, 2018: 2).

Mer-Ak
Mersin Akademi Danışmanlık

2.2. Kariyer Kararsızlığı

Kariyer kararsızlığı kavramsal olarak, kariyer kararı alırken yaşanan yoğun belirsizlik halini, karar alırken karşılaşılan problemleri ve kariyer gelişimi sürecindeki problemleri ifade etmek için kullanılmaktadır (Büyükgöze-Kavas, 2012: 160). Kariyer kararsızlığı kavramsal olarak, kariyer kararı alma sürecinde sorunların yaşanması olarak ifade edilmektedir. Kararsızlık genel olarak duygusal ve kişiliğe bağlı sorunlardan kaynaklanan kronik bir durumdur. Bununla birlikte kararsızlık çeşitli durumlar karşısında karar vermede zorluk yaşama olarak tanımlanabilmektedir. Yapılan çalışmalarda kariyer kararsızlığının kişilik yapısı ve duygusal zeka ile ilişkili olduğu gözlemlenmiştir (Fabio vd. 2013: 43).

Kariyer kararı verme mesleki psikolojinin temel araştırma konuları içerisinde yer almaktadır. Kararsızlığın teorik altyapısı, Gati, Krausz ve Osipow (1996) bireylerin karar vermede karşılabilecekleri zorluklara yönelik sınıflamasıyla değerlendirilebilmektedir. Gati vd. (1996) sınıflamasına göre; karar sürecine başlamadan önce ve süreç sırasında olarak değerlendirilmektedir (Tien, 2005: 114). Gati vd. (1996) göre kariyer sürecine başlamadan 4 temel faktörün incelenmesi gerekmektedir. Sınflama; hazır olma eksikliği (motivasyon eksikliği, genel kararsızlık, işlevsel olmayan inançlar), bilgi eksikliği, tutarsız bilgi (karar verme süreci hakkında bilgi eksikliği, kişisel özellikler hakkında bilgi sahibi olmama, meslekler hakkında bilgi eksikliği, bilgi edinme yolları hakkında bilgi eksikliği), iç ve dış çatışmalar olarak sıralanabilmektedir (Babarovic ve Sverko, 2018: 2). Kariyer kararı verme sürecinde dört kariyer kararsızlık faktörü üzerinde durulmaktadır. Bunlardan ilki; plansız kararsız (kararsızlıkla başa çıkma ve problem çözme konusunda zorluk yaşayan bireylerdir). İkinci tür olan bilgili kararsızlar (bilgi sahibi olmalarına rağmen kendini olumsuz değerlendirerek karar veremeyen bireylerdir. Üçüncü tür olan kendine güvenen ancak bilgisiz olan kararsız (kariyer kararı verme süreci ve kendileri hakkında yeterli bilgileri olmayan bireylerdir). Son olarak bilgisiz (orta düzeyde problem çözme yeteneğine sahip bireylerdir) (Mutlu, 2018: 29).

Brown ve Rector (2008) kariyer kararı verme zorluklarını sıralamada bulunmuştur. Bunlar; bireysel özellikler (kaygı düzeyinin yüksek olması, özsaygı, psikolojik dayanıklılık, karar verme biçimleri), durumsal özellikler (seçim ve sosyal kaygı, motivasyon eksikliği, iş rollerinde göze çarpma) ve çevresel engeller (ayrımcılık ve kaynak yetersizliği, kişilerarası çatışmalar) olarak sıralanbilmektedir. Brown ve Rector ABD'deki üniversite öğrencileri üzerine yaptıkları çalışmada kariyer kararsızlığını 4 başlık altında incelemiştir. Bunlardan ilki olan sürekli kaygı ve endişe, olumsuz sonuçlara odaklanma ve kırılganlık olarak değerlendirilmektedir. Sürekli kaygı ve endişe durumu, bireylerin neyin yanlış gidebileceğine odaklanması, karar verme aşamasında üçüncü kişilere aşırı güvenmesi ve erken karar vermesi olarak değerlendirilmektedir. İkinci başlık olan öz-bilgi, mesleki bilgi ihtiyacı; seçim yapma konusunda zorluk yaşama olarak değerlendirilmektedir. Üçüncü başlık ise, kariyere karar verme ve hedefe yönelmede öz-yeterlilik eksikliği (kariyer kararı vermede hazırlıksız olmadır). Son olarak diğer bireylerin kariyer kararları ile ilgili yanlış bilginlendirme yapma (kişilerarası çatışmalar) olarak değerlendirilmektedir (Abrams vd. 2013: 469-470).

Mer-Ak Mersin Akademik Danışmanlık

2.3. Kariyer Kararsızlığının Nedenleri

Kariyer kararsızlığını nedenlerini belirlemeye yönelik çok çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Kariyer kararsızlığına neden olabilecek kişisel özellikler; kontrol odağı, mesleki anlamda bilinçli olma, öz-yeterlilik, mantıksız inançlar, benlik saygısı, mükemmelliyetçilik, bağlanma korkusu, depresyon ve karamsarlık olarak değerlendirilmektedir. Literatürden elde edilen bulgularda, kararsız öğrencilerin; kaygı düzeyi yüksek, bağımlı, dış kontrol odağı yüksek ve düşük öz-yeterliliğe sahip oldukları gözlemlenmiştir (Büyükgöze-Kavas, 2012: 160).

Kariyer kararsızlığına neden olan bireysel ve çevresel faktörler; sürekli kararsızlık durumu, kariyer konusunda bilgi yetersizliği, kariyer seçimine yönelik kaygı, belirsizlik durumu, iş rolü belirsizliği, motivasyon eksikliği, işlevsiz kariyer hayalleri, mesleki kimlik algısı, kişilerarası çatışmalar olarak sıralanabilmektedir. Kişilik yapısı ve duygusal faktöler; kariyer kararı vermeyi üç yönden etkilemektedir. Bunlarda ilki, karar verme sürecinde; iş dünyası ve kişisel kontroldür. İkinci olarak kariyer kararı verme süreci hakkında; endişe durumu, seçim yapma zorluğu ve sonuçları hakkında düşünmedir. Son olarak sürekli kaygı; mesleki kimlik algısı ve kişilerarası çatışmalardır (Brown vd. 2012: 4). Yapılan çalışmalarda, bireyin kişilik gelişimi ile kariyer karar süreçleri arasında ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Holland vd. (1980) yaptıkları çalışmada düşük düzeyde kişisel gelişime sahip bireylerin daha fazla kariyer kararsızlığı yaşadıkları gözlemlenmiştir (Guerra ve Braungart-Rieker, 1999: 256). Kariyer kararsızlığı durumu, gerek lise öğrencileri gerek üniversite öğrencileri için endişe kaynağı ve bir sorundur. Öğrenciler çeşitli konularda kariyer kararsızlığı yaşabilmektedir. Örneğin; yarı zamanlı bir işte çalışma aşamasında, üniversitede okunabilecek bölümü seçme esnasında veya kariyer anlamında geçiş yaşanan dönemlerde kariyer kararsızlığı ortaya çıkabilmektedir. Kariyer kararsızlığı durumunun çözülmesinde; kariyerle ilgili gerekli bilgiye erişilmesi, amaçların netleşmesinin sağlanması yardımcı olabilmektedir (Creed vd. 2006: 48).

2.4. Kariyer Kararsızlığının Sonuçları

Kariyer kararsızlığıyla ilgili bireyler hem kariyer kararı verme süreci ile ilgili hem de karar verme sürcinde karşılaşbilecekleri psikolojik güçlüklere ilişkin çözüm yolları hakkında daha fazla bilgiye sahip olmaları gerekmektedir. Kariyer kararsızlığının üstesinden gelmek için ilk adım olarak kariyerle ilgili sorunları doğru şekilde

Mer-Ak Mersin Akademi Danışmanlık

sınıflandırılması gerekmektedir. Yapılan sınıflandırmadan sonra, kariyer kararsızlığı yaşayan bireylerin kariyer kararı verme konusunda bilgilendirilmesi ve kariyer kararında duygusal durumlarının dikkate alınması gerekmektedir (Lee, 2005: 280-281). Hartman ve Fugua (1983) genel anlamda mesleki kararsızlık yaşayan bireylerin; yüksek düzeyde kaygıya, dış kontrol odağına ve kişisel problemlere sahip olduğu gözlemlenmiştir. Yapılan çalışmalarda, mesleki kararsızlıklık yaşayan bireylerin yüksek düzeyde kaygıya sahip olmaları en belirgin özellikleri arasındadır (Yıldırım, 2015: 10).

Kenny ve Bledsoe (2005) yaptıkları çalışmada, algılanan aile desteğinin mesleki uyum düzeyi ile ilişkili olduğunu gözlemlemişlerdir. Bununla birlikte Wolfe ve Betz (2004) çalışmalarında, ebeveyn ilişkisinin kariyer kararı verme öz-yeterliliği ve kariyer kararsızlığı ile ilişkili olduğu gözlemlemişlerdir. Kariyer kararı verme genç bireyler için farklı kariyer rollerinin incelenmesini içeren ve bireyin gelişimsel olarak kendini keşfetme sürecidir (Nota vd. 2007: 182). Yapılan çalışmalarda kariyer kararsızlığının, sürekli kaygı, dış kontrol odağı, mükemmelliyetçilik, aile desteğinin yetersiz olması, etkileşimsel sorunlar, kişiliğe bağlı sorunlar, kariyer kararı verme konusunda yetkinlik, inanç eksikliği ve karar verme bercerileri ile ilişkili olduğuna gözlemlenmiştir (Lopez ve Ann-Yi, 2006: 29-30).

Mer-Ak Mersin Akademi Danışmanlık

3. Araştırmanın Metodolojisi

3.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, lisansüstü öğrencilerde kariyer kararsızlığını etkileyen faktörlerin belirlenmesini sağlamaktır. Lisansüstü öğrencilerin kariyer kararı vermesi yaşamının şekillenmesini sağlayan bir dönüm noktası konumundadır. Bu kapsamda lisansüstü öğrencilerin kariyer kararı vermesinde karşılaşılan zorlukların belirlenmesi ve kariyer kararsızlığı durumunda verilen tepkiler önem taşımaktadır. Aynı zamanda kariyer kararsızlığını etkileyen faktörlerin belirlenmesi çalışmanın temel amacıdır. Bu amaçlar kapsamında aşağıda belirtilen araştırma sorularına cevap aranmaktadır.

- Kariyer kelimesi ne anlam ifade etmektedir?
- Kariyer kararsızlığı kavramı ne ifade etmektedir?
- Kariyer kararı verme kavramı ne ifade etmektedir?
- Kariyer kararı vermede karşılaşılan zorluklar nelerdir?

- Kariyer kararı verme hangi faktörlere dayanmaktadır?
- Kariyer kararında değişiklik yapma durumu nedir?
- Olumsuz durumların kariyer kararına etkileri nelerdir?
- Kariyer kararını oluşturan unsurlar nelerdir?
- Kariyer kararsızlığını etkileyen faktörler nelerdir?
- Kariyer kararsızlığı durumunda verilen tepkiler nelerdir?
- Akademik kariyer düşüncesinde etkili olan faktörler nelerdir?
- Akademik kararsızlık durumları nelerdir?
- Akademik kariyerde değişik yapma düşüncesi bulunmakta mıdır?

3.2. Araştırma Örneklemi

Araştırmada verilerin toplanmasında nitel çalışma yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı programlar içerisinde yer alan Siyasal Bilgiler Fakültesi İşletme Anabilim Dalına bağlı programlarda öğrenim gören 19 lisansüstü öğrencisiyle mülakat gerçekleştirilmiştir. Cresswell (1998) nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğünün 10-30 arasında değişebileceğine değinmektedir. Aynı zamanda örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde veri doygunluğuna ulaşılması (yeni verilerin mevcut bilgilere düşük düzeyde katkıda bulunması veya herhangi bir katkısının olmaması) ve veri yeterliliği (elde edilen verilerin araştırma probleminin cevaplanmasına yeterli olması) gibi temel faktörlere dikkate edilmesi gerekmektedir (Kanten vd. 2018: 943).

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji (olgu bilimi) kapsamında değerlendirilmiştir. Olgu bilim, bireyin kendisine ve çevresine ait olgulara (olaylara) ilişkin değerlendirmelerini kendine özgü anlamlarla ifadelendirilmesi olarak değerlendirilmektedir. Olgu biliminde temel amaç, bireyin bir duruma ilişkin algısını ortaya koymaktır (Sığrı, 2018: 76). Bu bağlamda, araştırmada ele alınan ve temel kavramlardan biri olan "kariyer kararsızlığı" kavramı da sıklıkla karşılaşılan bir olgu olarak görülmektedir. Ancak kariyer kararsızlığı kavramının lisansüstü öğrenciler açısından değişik anlamlar çağrıştırması, kariyer kararını oluşturan unsurların farklılık göstermesi, kariyer kararsızlığında verilen tepkilerin çeşitlilik göstermesi ve kariyer

Mer-Ak Mersin Akademi Danışmanlık

kararsızlığını etkileyen faktörlerin derinlemesine anlaşılması açısından fenomenolojik araştırma deseninden faydalanılmıştır. Bu çerçevede lisansüstü öğrenciler tarafından önemli bir olgu olarak kabul edilen kariyer kararsızlığı kavramı ve kariyer kararsızlığını etkileyen faktörler ele alınmıştır. Çalışmada veriler yarı yapılandırılmış mülakat formu yardımıyla, görüşme sırasında not alınarak elde edilmiştir. Görüşme formunun hazırlanması aşamasında alanyazın taranmış ve literatürdeki değerlendirmeler göz önünde bulundurularak mülakat formu oluşturulmuştur. Yarı yapılandırılmış mülakat formunda kariyer kararsızlığını etkileyen faktörlerin belirlenmesine ilişkin 15 adet açık uçlu soru ile 5 adet demografik soru hazırlanmıştır. Görüşmeler 10 Ekim 2019- 15 Kasım 2019 tarihleri arasında, 30-45 dakika sürede gerçekleştirilmiştir.

3.4. Veri Analizi

Çalışma kapsamında elde edilen verilerin analizinde MAXQDA programı ve içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmada temel veri analiz tekniklerinden biri olan içerik analizi, araştırmacının topladığı verilerden yola çıkarak açıklamada bulunabileceği kavramlara ve ilişkilere ulaşmayı sağlayan bir yöntemdir. İçerik analizi yönteminin temel amacı metinlerdeki nedenselliği ortaya çıkarmaktır (Sığrı, 2018: 280-281).

Mer-Ak
Mersin Akademi Danışmanlık

4. Araştırma Bulguları

Araştırma verilerinin analizi sonucunda, kodlar arasındaki ilişkilerin oluşturduğu yapı içerisinde 12 adet kategori (kariyer kavramı, kariyer kararsızlığı kavramı, kariyer kararı verme, kariyer kararı vermede karşılaşılan zorluklar, kariyer kararını oluşturan unsurlar, kariyer kararında değişiklik yapma düşüncesi, olumsuz durumların kariyer kararına etkileri, kariyer kararsızlığını etkileyen faktörler, kariyer kararsızlığında verilen tepkiler, akademik kariyer düşüncesinde etkili olan faktörler, akademik kararsızlık durumları ve akademik kariyerde değişiklik yapma düşüncesi) ve 877 açık kod belirlenmiştir. Bu kodların görselleştirilmesinde frekans (f) tablo ve grafikleri, yoğunluk tabloları ve kod haritaları kullanılmıştır.

4.1. Kariyer Kelimesinin Analizine İlişkin Bulgular

İlk aşamada çalışmanın ana temasını temsil eden kariyer kelimesinin katılımcılara çağrıştırdığı anlamlar belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler kariyer kelimesinin 27 farklı anlam çağrıştırdığını göstermektedir. Buna göre vicdan kelimesinin en yüksek

düzeyde (%12,12) hedef kodu ile kodlandığı; bunu sırasıyla maddi kazanç (%9,09); başarı (%9,09); bireysel tatmin (%7,58); statü (%7,58); planlama (%6,06); mutluluk (%6,06) ve odaklanma (%4,55) kodlarının izlediği görülmektedir. Tablo 1'de kariyer kelimesinin çağrıştırdığı ifadelere ilişkin frekans ve yüzde dağılımları verilmektedir.

Tablo 1. Kariyer Kelimesinin Anlamına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

		Frekans	Yüzde
2	hedef	8	12,12
3	maddi kazanç	6	9,09
4	başarı	6	9,09
5	bireysel tatmin	5	7,58
6	statü	5	7,58
7	planlama	4	6,06
8	mutluluk	4	6,06
9	odaklanma	3	4,55
10	geleceğin şekillenmesi	3	4,55
11	yükselme	2	3,03
12	kişisel gelişim	2	3,03
13	meslek	2	3,03
14	tanınırlık	2	3,03
15	ünvan	1	1,52
16	önemli bir durumu	1	1,52
17	huzur	1	1,52
18	akademi	1	1,52
19	özgüven	1	1,52
20	mesleki model	1	1,52
21	uzmanlaşma	1	1,52
22	gelecek nesiller aktarım yapma	1	1,52
23	kaliteli yaşam	1	1,52
24	hayal	1	1,52
25	gelecek garantisi	1	1,52
26	hırs	1	1,52
27	takdir edilme	1	1,52
28	saygınlık	1	1,52
29	TOPLAM	66	100,00

4.2. Kariyer Kararsızlığı Kavramının Analizine İlişkin Bulgular

Çalışmanın temel konusunu temsil eden kariyer kararsızlığı kavramının katılımcılara çağrıştırdığı anlamlar belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler kariyer kararsızlığı kavramının 29 farklı anlam çağrıştırdığını göstermektedir. Buna göre kariyer kararsızlığı kavramının en yüksek düzeyde (%13,85) kararsızlık ile kodlandığı; bunu sırasıyla belirsizlik (%13,85); mesleki beklentiyi bilmeme (%7,69); kendini iyi tanıyamama (%6,15); hedefleri belirleyememe (%6,15); stres (%4,62); sosyal ortam (%3,08) ve başarısızlık (%3,08) kodlarının izlediği görülmektedir. Tablo 2'de kariyer kararsızlığı kavramının çağrıştırdığı ifadelere ilişkin frekans ve yüzde dağılımları verilmektedir.

Tablo 2. Kariyer Kararsızlığı Kavramının Anlamına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

		Frekans	Yüzde
2	kararsızlık	9	13,85
3	belirsizlik	9	13,85
4	mesleki beklentiyi bilmeme	5	7,69
5	kendini iyi tanıyamama	4	6,15
6	hedefleri belirleyememe	4	6,15
7	stres	3	4,62
8	sosyal ortam	2	3,08
9	başarısızlık	2	3,08
10	kariyer engelleri	2	3,08
11	odaklanma sorunu	2	3,08
12	gelecek kaygısı	2	3,08
13	güven eksikliği	2	3,08
14	bilgisizlik	2	3,08
15	ülkenomik ekonomik durumu	2	3,08
16	planlama	1	1,54
17	gerçekler	1	1,54
18	gözlem yapma	1	1,54
19	zorunluluk	1	1,54
20	aile baskısı	1	1,54
21	bireysel yetersizlik	1	1,54
22	arayış içinde olma	1	1,54
23	depresyon	1	1,54
24	mesleki tatminsizlik	1	1,54
25	maddi beklentilerin karşılanamaması	1	1,54
26	azim eksikliği	1	1,54
27	işsizlik kaygısı	1	1,54
28	çekincelerin olması	1	1,54
29	psikolojik baskı	1	1,54
30	kendini güvenceye alma	1	1,54
31	TOPLAM	65	100,00

4.3. Kariyer Kararı Verme Kavramının Analizine İlişkin Bulgular

Kariyer kararı verme kavramının katılımcılara çağrıştırdığı anlamlar belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler kariyer kararı verme kavramının 21 farklı anlam çağrıştırdığını göstermektedir. Buna göre kariyer kararı verme kavramının en yüksek düzeyde (%14,29) hedefe ulaşabilme ile kodlandığı; bunu sırasıyla mesleki yaşam planı (%10,71); ne istediğini bilme (%7,14); odaklanma (%7,14); hayata yön verme (%7,14); sevilen işi yapma (%7,14); gelecek (%7,14); yaşam standartları (%5,36) ve kararlılık (%5,36) kodlarının izlediği görülmektedir. Tablo 3'te kariyer kararı verme kavramının çağrıştırdığı ifadelere ilişkin frekans ve yüzde dağılımları verilmektedir.

Tablo 3. Kariyer Kararı Verme Kavramının Anlamına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

		Frekans	Yüzde
2	hedefe ulaşabilme	8	14,29
3	mesleki yaşam planı	6	10,71
4	ne isteğini bilme	4	7,14
5	odaklanma	4	7,14
6	hayata yön verme	4	7,14
7	sevilen işi yapma	4	7,14
8	gelecek	4	7,14
9	yaşam standartları	3	5,36
10	kararlılık	3	5,36
11	maddi kazanç	2	3,57
12	özgüven	2	3,57
13	aile	2	3,57
14	statü	2	3,57
15	alanında uzman kişilerle görüşme	1	1,79
16	uzmanlaşma	1	1,79
17	stres	1	1,79
18	önemli bir aşama	1	1,79
19	açık görüşlülük	1	1,79
20	pozitif süreç	1	1,79
21	yaşam tatmini	1	1,79
22	şeffalık	1	1,79
23	TOPLAM	56	100,00

4.4. Kariyer Kararı Vermede Karşılaşılan Zorluklara İlişkin Bulgular

Katılımcıların kariyer kararı vermede karşılaşılan zorlukların belirlenmesine yönelik ifadelerine ilişkin kodlamalar "sosyo-çevresel faktörler", "ailevi faktörler" ve "bireysel faktörler" olmak üzere üç ana tema çerçevesinde ele alınarak, ana temalar ile alt faktörleri içeren kod yoğunluk tablosu oluşturulmuştur. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler lisansüstü öğrencilerin sosyo-çevresel faktörleri kapsamında değerlendirilen; ekonomik durum, çevresel faktörler ve siyasi durumun kariyer kararı vermede karşılaşılan zorluklar arasında yer aldığı değerlendirilmiştir. Lisansüstü öğrencilerin kariyer kararı vermede karşılaşılan zorluklar arasında ailevi faktörlerin önemli bir yoğunluğa sahip olduğu gözlemlenmektedir. Bununla birlikte lisansüstü öğrencilerin bireysel faktörleri altında değerlendirilen; belirsizlik, endişe ve korku algılarının, kendini tanıyabilme durmunun

yoğunlukta olduğu söylenebilir. Buna göre Tablo 4'te kariyer kararı vermede karşılaşılan zorluklara ilişkin ana ve alt unsurlar özetlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 4. Kariyer Kararı Vermede Karşılaşılan Zorluklara İlişkin Yoğunluk Tablosu

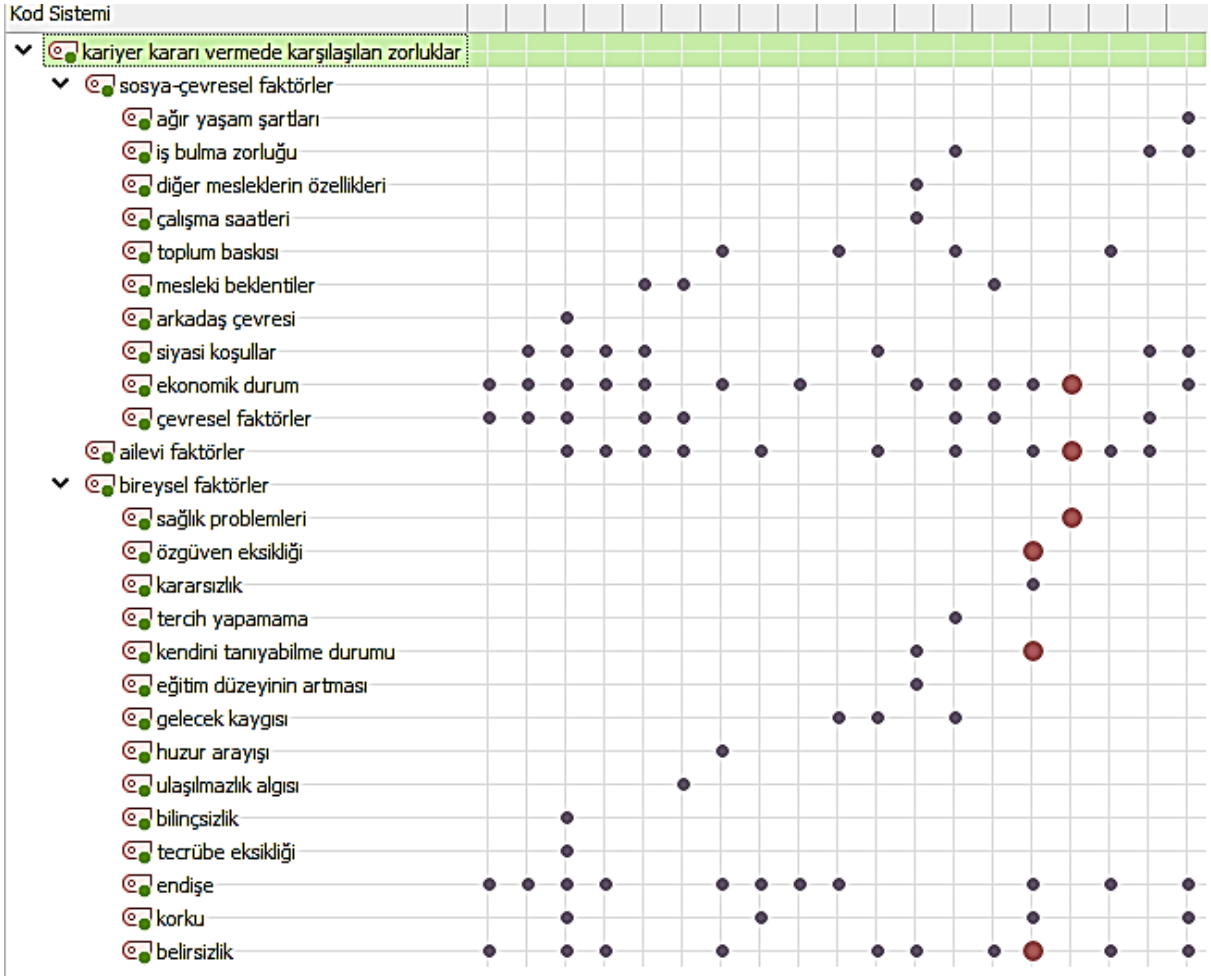

4.5. Kariyer Kararsızlığında Verilen Tepkilere İlişkin Bulgular

Katılımcıların kariyer kararsızlığında verilen tepkilerine ilişkin kodlamalara yoğunluk tablosu oluşturulmuştur. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler lisansüstü öğrencilerin ikinci planı uygulamaya koyma, araştırma, alanında uzman kişilerden bilgi alma, çözüm odaklılık, destek alma durumunun yoğunlukta olduğu söylenebilir. Buna göre Tablo 5'te kariyer kararsızlığında verilen tepkilere ilişkin unsurlar kod yoğunluk tablosuyla özetlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 5. Kariyer Kararsızlığında Verilen Tepkilere İlişkin Yoğunluk Tablosu

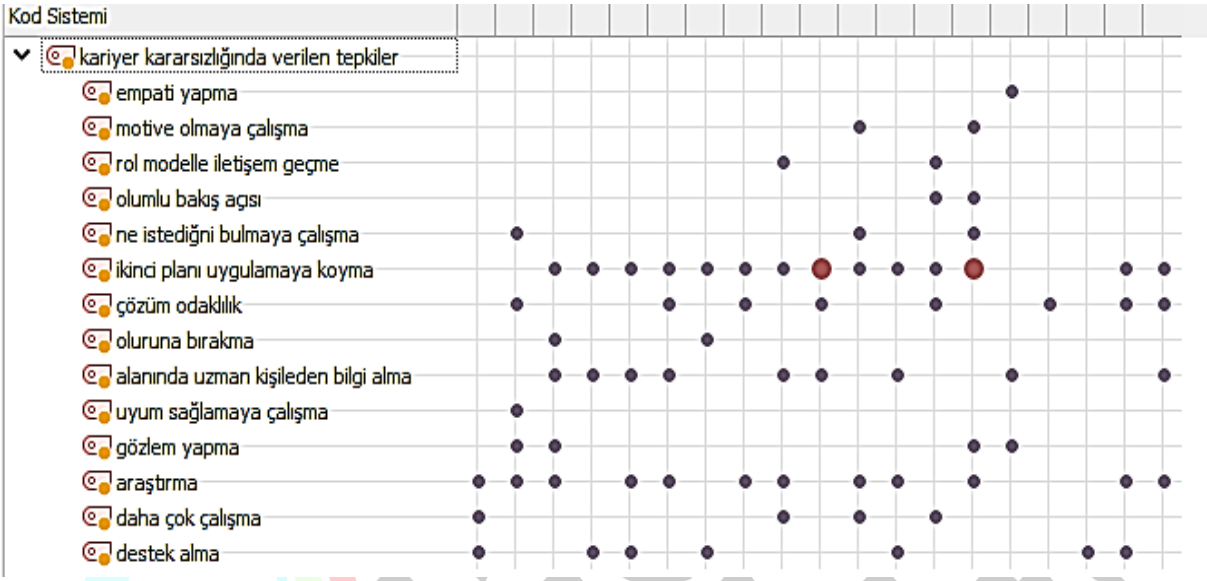

Mersin Akademi Danışmanlık

4.6. Kariyer Kararsızlığını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Bulgular

Katılımcıların kariyer kararsızlığını etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik ifadelerine ilişkin kodlamalar "bireysel faktörler", "mesleki faktörler", "sosyal faktörler", "ailevi faktörler" ve "çevresel faktörler" olmak üzere beş ana tema çerçevesinde ele alınarak, ana temalar ile alt faktörleri içeren ilişki haritası çıkarılmıştır. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler kapsamında bireysel faktörler kapsamında, kararsızlık hali, kişisel özellikler ve ne istediğini bilmeme durumlarının önemli derecede etkileri olduğu, bunları belirsizlik, gelecek kaygısı, hedefsizlik, özgüven eksikliği, ve bilgi eksikliğinin izlediği ifade edilebilir. Mesleki faktörler kapsamında; çalışma şartları, işsizlik ve daha iyisini bulabilmenin önemli düzeyde etkili olduğu ve bununla birlikte, iş beğenmeme, eğitim süreci, sınavlar, örgüt yapısı ve bireye uygun olmamanın da etkisi olduğu gözlemlenmektedir. Çalışımada ekonomik durumun kariyer kararsızlığını etkileyen sosyal faktörler arasında önemli bir yeri olduğunu, bunu siyasi durum ve rol model olmaması durumunun takip ettiği söylenebilir. Bununla birlikte ailevi faktörlerde aile

özelliklerinin önemli bir etkisi olduğunu, aile baskısı ve yetiştirilme tarzının da etkide bulunduğu ifade edilebilir. Son olarak kariyer kararsızlığını etkileyen çevresel faktörler; çevresel baskı, çevresel söylemler, beklentileri karşılama durumunun önemli düzeyde etkisinin olduğu bununla birlikte, güvenilecek kimsenin yokluğu, arkadaş çevresi ve teknolojik faktörlerin de etkisinin olduğu gözlemlenmiştir. Buna göre aşağıdaki Şekil 1'de kariyer kararsızlığını etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik unsurlar özetlenmeye çalışılmıştır.

Şekil 1. Kariyer Kararsızlığını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik İlişki Haritası

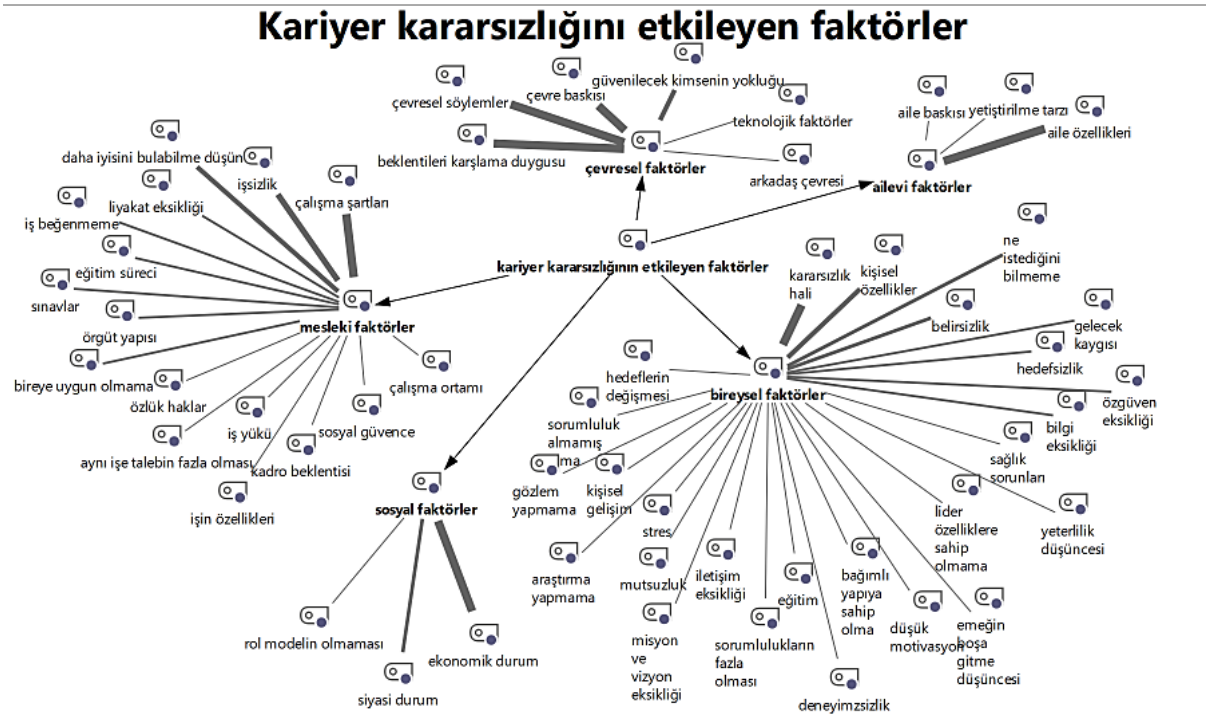

5. Sonuç

Kariyer kararı verme bireyin yaşamında en önemli aşaması olarak sayılabilen ve yaşamının tamamını ilgilendiren bir durumdur. Genç bireyler kariyer kararı verme durumuna erken yaşlarda tanık olmaktadır. Bununla birlikte genç bireylerin bu süreçte çeşitli nedenlerden kariyer kararsızlığına uğradığı söylenebilir. Çalışmada lisansüstü öğrencilerin karşı karşıya kaldığı kariyer kararsızlığı durumuna neden olan faktörler

belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda kariyer kararsızlığını etkileyen faktörler temel olarak; çevresel faktörler, sosyal faktörler, mesleki faktörler, bireysel faktörler ve ailevi faktörler olarak değerlendirilmiştir. Mesleki faktörler içerisinde yer alan; çalışma şartları, işsizlik durumu, daya iyisini bulabilme düşüncesinin önemli olduğu söylenebilir. Çalışma şartlarının ağır olması, ülkenin genel sosyo-ekonomik durumu nedeniyle var olan işsizlik olgusunun lisansüstü öğrencilerin kariyer kararsızlığı yaşamasına neden olabilmektedir. Lisansüstü öğrencilerin mezuniyet sonrasında çok çeşitli meslek alternatifleri arasında daha iyisini bulabilme düşüncesi kararsızlık yaşamasına sebep olmaktadır. Bununla birlikte mevcut işin özellikleri öğrencileri daha iyisini bulabilme düşüncesine sevk ettirmektedir. Sosyal faktörler arasında yer alan; ekonomik ve siyasi durumun oldukça önemli olduğu gözlemlenmektedir. Lisansüstü öğrenciler maddi kazanç elde etme isteği ve maddi imkan yetersizliği gibi ekonomik faktörlerden dolayı kariyer kararsızlığı yaşayabilmektedir. Bununla birlikte ülkenin siyasi durumu ve siyasi belirsizlik hali lisansüstü öğrencilerin kariyer karasızlığı yaşamasına neden olabileceği düşünülmektedir. Bireysel faktörler içerisinde yer alan; kararsızlık, kişisel özellikler, ne istediğini bilmeme, belirsizlik, gelecek kaygısı, hedefsizlik, özgüven eksikliği ve bilgi eksikliğinin önemli olduğu gözlemlenmektedir. Lisansüstü öğrencilerin meslek seçimi anında yaşadığı kararsızlık durumu veya kronik kararsızlık hali kariyer kararsızlığını etkilemektedir. Öğrencilerin kişisel özelliklerinde farklılıkların olması ve her bireyin kişisel özelliğine hitap edebilecek kariyer seçiminde bulunmanın zor olması kararsızlığa neden olabilmektedir. Lisansüstü öğrencilerin üniversite eğitimleri sırasında kariyer kararında bulunamamaları, mezuniyet sonrasında ne istediğini tam olarak bilememe durumuna neden olabilmektedir. Gerek sosyo-çevresel anlamda gerekse de bireysel olarak belirsizlik durumunun hakim olması kariyer kararsızlığına neden olabilmektedir. Öğrencilerin gelecekte meslek sahibi olma durumu ve yaşamı idame ettirebilme düşünceleri çerçevesinde oluşan gelecek kaygısı kariyer kararsızlığını etkilemektedir. Lisansüstü öğrencilerin eğitimleri sırasında bir hedef belirleyememeleri durumunda kariyer kararsızlığı yaşanabilir. Öğrencilerin özgüven duygusunun düşük olması geleceğe yönelik kariyer kararı verilmesi aşamasında olumsuz sonuçlara yol açabilir. Bununla birlikte lisansüstü öğrencilerin kendilerinde algıladıkları bilgi eksikliği durumu kariyer kararı verilmesini zorlaştırabileceği düşünülmektedir. Ailevi faktörler içerisinde yer alan; aile özellikleri, yetiştirilme tarzı ve aile baskısı kariyer kararsızlığında etkilidir.

MerAk Mersin Akademi Danışmanlık

Öğrencilerin aile yapısı, ailesinde gördüğü destek, ailenin beklenti durumu kariyer karasızlığını etkileyebilir. Çevresel faktörler içerisinde yer alan; beklentileri karşılama duygusu, çevresel söylemler, çevresel baskı ve güvenilecek kimsenin yokluğu kariyer kararsızlığını etkileyen önemli faktörlerdir. Öğrencilerin geleceğe yönelik kendi beklentilerinin olması (maddi kazanç, statü, ünvan vb.) ve çevrenin (öğretmenler, sosyal çevre vb.) beklentileri kariyer kararsızlığı yaşamaları neden olabilmektedir.

Çalışma sonucunda, lisansüstü öğrencilerin kariyer kararsızlığını etkileyen faktörlerin çeşitlilik göstermesi öğrencilerin olumsuz ruh haline girmelerine sebep olabilmektedir. Geleceğin insan gücünü oluşturan genç bireylerin kariyer kararsızlığı durumları karamsarlık yaşamalarına, gelecek beklentisine sahip olmamalarına, kaygı yaşamalarına, hedef belirleyememelerine ve mutsuz olmalarına neden olabilmektedir. Bu nedenle kariyer kararsızlığına neden olan faktörlerin tespitinin net bir şekilde yapılması ve sorunlu faktörlere ilişkin çözüm önerilerinin getirilmesi önem taşımaktadır. Çalışma kapsamında kariyer kararsızlığını etkileyen faktörlerin azaltılmasına yönelik; bireysel yetenek ve kabiliyete uygun kariyer seçiminin yapılmasının sağlanması, kişinin beklentilerinin tespit edilmesi ve beklentilere uygun kariyer gelişimi için danışmanlık yapılması, üniversite öğretim elemanlarının mentorluğundan faydalanılarak doğru kararlar alınması sağlanabilir. Bununla birlikte genç bireylerin özgüvenlerinin geliştirilmesi, kişisel özellikleri ve becerileri konusunda farkındalığının sağlanması, geleceğe yönelik kararsızlık yaşadığı düşünceleri belirlenerek kararsızlık yaşadığı durumlara ilişkin yardım alınmasının sağlanması ve destekte bulunulması önerilebilir.

Çalışmanın belirli bir tarih aralığında gerçekleşmesi ve küçük bir örneklem grubunu ele alması bu çalışmanın kısıtını oluşturmaktadır. Aynı zamanda Üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü içerisinde yer alan programlardan sadece Siyasal Bilgiler Fakültesi İşletme Anabilim Dalına bağlı programlarda öğrenim gören lisansüstü öğrencilerin örnekleme alınması çalışmanın bir diğer kısıtı olarak değerlendirilebilir. Gelecek çalışmalarda araştırmacılara, akademik kariyer kararsızlığına neden olan faktörlerin belirlenmesi ve kariyer kararsızlığını önlemek adına alınabilecek önlemlerin sıralanması önerilebilir.

Kaynakça

Mer-Ak Mersin Akademik Danışmanlık

Abrams, M.D., **Omarsdottir,** A.O., **Björnsdottir,** M.D., **Einarsdottir,** S., **Martin,** C., **Carr,** A., **Brown,** S.D. ve **Rector,** C. (2013). Measurement invariance of the career indecision profile: united states and iceland. *Journal of Career Assessment*, 21(3), 469-482.

Babarovic, T. ve **Sverko,** I. (2018). The validity of career decision-making difficulties questionnaire in croatia. *Journal of Career Assessment*, 1-17.

Brown, S.D., **Hacker,** J., **Abrams,** M., **Carr,** A., **Rector,** C., **Lamp,** K., **Telander,** K. ve **Siena,** A. (2012). Validation of a four-factor model of career indecision. J*ournal of Career Assessment,* 20(1), 3-21.

Büyükgöze-Kavas, A. (2012). Kariyer karar ölçeği'nin türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi,* 4(38), 159-168.

Chen, C.P. (2005). Understanding career chance. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 5, 251-270.

Choi, B.Y., **Park,** H., **Yang,** E., **Lee,** S.K., **Lee,** Y. ve **Lee,** S.M. (2012). Understanding career decision self-efficacy: a meta-analytic approach. *Journal of Career Development*, 39(5) 443-460.

Creed, P., **Patton,** W. ve **Prideaux,** L.A. (2006). Causal relationship between career indecision and career decision-making self-efficacy. *Journal of Career Development*, 33(1), 47-65.

Esbroeck, R.V., **Tibos,** K. ve **Zaman,** M. (2005). A dynamic model of career choice development. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 5, 5-18.

Fabio, A.D., **Palazzeschi,** L., **Asulin-Peretz,** L. ve **Gati,** I. (2013). Career indecision versus indecisiveness: associations with personality traits and emotional intelligence. *Journal of Career Assessment,* 21(1), 42-56.

Guay, F., **Ratelle,** C.F., **Senecal,** C., **Larose,** S. ve **Deschenes,** A. (2006). Distinguishing developmental from chronic career indecision: self-efficacy, autonomy, and social support. *Journal of Career Assessment,* 14(2), 235–251.

Mer-Ak
Mersin Akademi Danışmanlık

Guerra, A.L. ve **Braungart-Rieker,** J.M. (1999). Predicting career indecision in college students: the roles of identity formation and parental relationship factors. *The Career Development Quarterly*, 47, 255-266.

Kanten, P., **Gümüştekin,** G., **Durmaz,** M.G. (2018). Öfke yönetimini etkileyen öncüller: hemşireler üzerinde nitel bir araştırma, 6. Örgütsel Davranış Kongresi Bildiriler Kitabı 2-3 Kasım, Isparta, 2018.

Lee, K.H. (2005). Coping with career indecision: differences between four career choice types. *Journal of Career Development,* 31(4), 279-289.

Lopez, F.G. ve **Ann-Yi,** S. (2006). Predictors of career indecision in three racial/ethnic groups of college women. *Journal of Career Development*, 33(1), 29-46.

Mutlu, T. (2018). The relationships among career influences, career exploration and career indecision: a test of systems theory framework. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Doğu Teknik Üniveristesi (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

Nota, L., **Ferrari,** L., **Scott,** V., **Solberg,** H. ve **Soresi,** S. (2007). Career search self-efficacy, family support, and career indecision with italian youth. *Journal of Career Assessment,* 15(2), 181-193.

Osipow, S.H. (1999). Assessing career indecision. *Journal of Vocational Behavior,* 55, 147-154.

Sığrı, Ü. (2018). *Nitel araştırma yönetemleri.* İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

Tien, H.L.S. (2005). The validation of the career decision making difficulties scale in a chinese culture. *Journal of Career Assessment,* 13(1), 114–127.

Xu, H. (2019). Career indecision profile–short: reliability and validity among employees and measurement invariance across students and employees. *Journal of Career Assessment,* 1-18.

Yaman, D.Y. (2014). A study on career indecision of 11th and 12th grade students: testing gender, career beliefs, academic selfefficacy and problem solving skills through path analysis, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Doğu Teknik Üniveristesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

Mer-Ak
Mersin Akademi Danışmanlık

Yiğit, S. (2018). Üniversite öğrencilerinde kariyer uyumu, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılar ve kariyer kararsızlığı, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

Yıldırım, A. (2015). Lise öğrencilerindeki mesleki kararsizliğin algilanan sosyal destek ve tercih edilen alana göre incelenmesi, Mevlana Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya.

Mer-Ak
Mersin Akademi Danışmanlık